

Romaerne på fælleden

Om at krydse globale fortællinger

Birgitta Frello

Ph.D., Lektor ved Institut for Kultur og Identitet, Roskilde Universitet. Hendes forskning fokuserer på kulturel identitet – såsom national, etnisk, europæisk – med fokus på grænsedragning, overskridelse, repræsentation og magt.

Indledning

I forsommeren 2010 var danske medier præget af historier om tilrejsende grupper – angiveligt fra Østeuropa – som begik forskellige former for kriminalitet i Danmark. Opmærksomheden samledes hurtigt om nogle små grupper, der slog sig ned på Amager Fælled og andre steder, hvor camping og overnatning er ulovlig, og hvis tilstedeværelse blev opfattet som generende af omgivelserne, dels på grund af affald og dels fordi den var ledsaget af øget forekomst af tyverier fra en nærliggende haveforening. De generende campister blev på dette tidspunkt omtalt både som romaer og sigøjnere og også mere generelt som 'østeuropæere'. Snart blev det dog konstateret, at det drejede sig om romaer fra Rumænien.

Den 6. juli fulgte Københavns overborgmester, Frank Jensen, mediedækningen op med krav om handling, og justitsminister Lars Barfoed bakkede op. Allerede dagen efter blev 23 personer anholdt for husfredskrænkelser og ulovlig camping og udvist med indrejseforbud i Danmark i to år. Udvisningen skete med henvisning til "hensynet til den offentlige orden og sundhed".¹ I kølvandet på de danske udvisninger begyndte medierne at rapportere om udvisninger andre steder i EU, særligt i Frankrig, hvis omfattende udvisninger satte gang i en europæisk debat om diskrimination og racisme. Debatten blev skudt i gang af EUs justitskommissær Viviane

Redings bemærkning om, at det var en situation, hun ikke havde troet, at "Europa skulle opleve igen efter Anden Verdenskrig" – en kommentar hun måtte trække tilbage efter højlydte protester fra den franske præsident Sarkozy.²

Også i Danmark blev udvisningerne mødt med anklager for diskrimination og racisme fra flere sider, og de førte til en klage fra European Roma Rights Center (ERRC), på vegne af 10 af de udviste.³ Anklagerne blev begrundet med, at romaerne blev udvist som gruppe, snarere end på baggrund af individuelle lovovertrædelser, og at udvisningerne derfor i praksis var udtryk for diskrimination af en bestemt befolkningsgruppe, begrundet i stereotype forestillinger om romaer som kriminelle. "Det er diskrimination at behandle en hel gruppe mennesker som kriminelle, fordi man har en formodning om, at nogle af dem er det".⁴ Set i det lys, måtte henvisningerne til ulovligt ophold forstås som et forsøg på at bortforklare den virkelige hensigt, som var at slippe af med en befolkningsgruppe, som er og historisk har været uvelkommen og diskrimineret i hele Europa.

Uanset hvad *motiverne* for udvisningerne var, kan det konstateres, at *omtalen* af romaerne fokuserede på deres etnicitet. Normalt omtales tilrejsende, hvad enten de er turister, immigranter, midlertidig arbejdskraft eller hjemløse, med henvisning til deres oprindelsesland. Det er sjældent, at etniske kategorier under eller på tværs af nationalstaterne gøres relevante, og når det sker, er det som oftest fordi etniciteten tillægges en særlig relevans. En basker fra Spanien ville således næppe blive omtalt som 'basker', hvis han var hjemløs i København. Der imod er det sandsynligt at betegnelsen 'basker' ville blive brugt, hvis han var mistænkt for en terrorhandling, fordi den etniske betegnelse nemt skaber associationer til ETA i denne situation.⁵

Så hvad var det, der gjorde det relevant at nævne, at de hjemløse på fælleden var romaer? Hvad er det for en betydningsposition, romaerne indtager, som gjorde etnicitetsbetegnelsen relevant for beskrivelsen? Hvordan kan man forstå 'roma' som kulturelt tegn?

David Mayall skriver, at "Gypsies cross at least two mental maps: as foreigners or aliens, and as travellers or nomads" (Mayall 2004: 276). Han peger dermed på, at de udfordrer den nationale idé om tilhør, idet de opfattes som outsiders, og de udfordrer forestillingen om, at bofasthed er den normale livsform, idet de opfattes som

nomader. Disse to 'mental maps' er, hvad jeg vil kalde 'globale fortællinger'. Mit fokus i det følgende følger delvis Mayalls opdeling. Dog vil jeg argumentere for, at debatten i Danmark i sommeren 2010 indebar en forskydning af disse to fortællinger, idet den sammenhæng, der historisk har været mellem ideen om bofasthed og ideen om tilhør, ikke er så enkel i en tid, hvor den nationale fortælling har fornyet politisk kraft, samtidig med at globalisering er en uomgængelig overskrift. Selvom man kan argumentere for, at globalisering er en gammel nyhed, som i hvert fald skriver sig tilbage til opdagelsesrejserne, og at nationen er opstået mere som et produkt af grænseoverskridelser end som et fravær af dem, så er forholdet mellem den globale og den nationale fortælling forrykket med den konsekvens, at bevægelse over grænser står i et mere ambivalent forhold til den nationale fortælling, end det historisk har været tilfældet.

Jeg vil hævde, at romaerne, med Mayalls formulering, 'krydser' to globale fortællinger. Fortællingerne er globale, ikke på grund af deres udbredelse, men på grund af den ontologiske status, de har i vores del af verden: På trods af, at de i høj grad er både historisk og politisk kontingente, fungerer de mere som selvfølgelige konstateringer af, hvordan verden 'er' end som mulige bud på en forståelse af verden. De tilbyder grundlæggende fortolkningsrammer for forståelsen af spørgsmål om legitimitet, menneskeværd, identitet, kultur og tilhør.

Den første fortælling vil jeg kalde 'den fri bevægelighed'. Den handler om globalisering og den liberale økonomis positive konsekvenser i form af en åben verden. Konkret fokuserer jeg her på henvisningerne til EUs regler om arbejdskraftens fri bevægelighed. Den anden vil jeg, inspireret af Liisa Malkki (1992), kalde 'den sedentaristiske metafysik'. Den handler om den nødvendige sammenhæng mellem identitet og territorium i form af en idé om bofasthed som den naturlige tilstand. De to fortællinger står i forvejen i et spændingsforhold, idet idealet om bevægelighed udfordrer naturliggørelsen af bofasthed. Romaerne udfordrer imidlertid begge to. Dette gør de ikke så meget i kraft af deres konkrete migrationsmønstre og strategier for overlevelse, som næppe afviger afgørende fra andre fattige migranter i Europa. Udfordringen ligger i kombinationen af disse handlinger og strategier og det, jeg vil kalde 'sigøjnermytologien', dvs. de historiske fortællinger om det

eksotiske vandrede folk, som vender sig bort fra det omgivende samfund, og som ernærer sig ved tyveri, spådomskunst og andre former for plattenslageri. I kraft af mytologien udfordrer de den sedentaristiske metafysik, og denne udfordring forstærkes af, at de praktiserer den 'forkerte' form for mobilitet.

Denne artikel diskuterer sommerens mediedækning i lyset af de to fortællinger. Jeg inddrager forskellige medier (aviser, inkl. net-udgaver, radio og tv) og forskellige genrer og stemmer (nyheder, reportager, debatter, mv.) Først vil jeg dog se nærmere på romaernes historiske placering i en europæisk betydningssammenhæng med henblik på at udforske i hvilken udstrækning og hvordan de forestillinger, som historisk har omgivet romaerne, spiller med i danske medier anno 2010.

Romabilleder

Romaerne har historisk indtaget en marginaliseret og forkættet position i Europa. I den følgende korte præsentation bruger jeg betegnelsen 'sigøjnerstudier',⁶ fordi det er en pointe, at forskningen dækker det brede felt af mennesker, som historisk er blevet betegnet 'sigøjnere' – og ikke bare de, der i dag omfattes af de mest brugte betegnelser 'roma' og 'sinti'. 'Sigøjner' afspejler derfor også bedre de forestillinger, som nutidens romaer støder imod.

Sigøjnerstudier har ligesom den øvrige minoritetsforskning undergået en kraftig forvandling indenfor de seneste årtier, i takt med at den kultur- og etnicitetsforståelse, som forskningen tidligere i høj grad tog for givet, er blevet problematiseret. Vendingen mod en konstruktivistisk forståelse af kultur og etnicitet har medført, at der er blevet sat spørgsmålstejn ved en stor del af den etablerede viden om sigøjnere – herunder selve ideen om, at de udgør ét folk med en fælles oprindelse, sprog og kultur.⁷ Dermed problematiseres også formodningen om, at forfædrene til nutidens sigøjnere indvandrede til Europa fra Indien for ca. 1000 år siden.

Wim Willems (1997) påpeger, at betegnelsen 'sigøjner' historisk har været brugt om talrige grupperinger, som har ernæret sig på måder, som indebærer en omvandrede livsstil. Hvem der har været omfattet af betegnelsen har varieret efter omstændighederne, men den løse afgrænsning af gruppen har ikke forhindret, at den er blevet omfattet af ret stabile forestillinger om, hvad der karakteriserer den. Willems peger her særligt på den tyske historiker

Heinrich Grellmann, som i 1783 udgav bogen *Die Zigeuner*, hvor han samlede datidens viden om forskellige omrejsende folk under navnet 'sigøjnere' og udstyrede gruppen med en kollektiv historie. Grellmanns fremstilling er ifølge Willems blevet reproduceret, ikke blot i folkelige forestillinger, men også i høj grad i videnskabelige studier, som har taget blandt andet sigøjnernes orientalske oprindelse og omrejsende livsstil for givet.

Sigøjnere er historisk blevet set på af omverdenen med en blanding af angst og fascination – som uciviliserede halvkriminelle tigere, men også som et eksotisk og kreativt folk. Denne ambivalens er fortsat til i dag. Kritiske forskere påpeger imidlertid, at det ikke er muligt at pege på kulturelle fællestræk mellem de grupper, det drejer sig om, ligesom medlemskab af kategorien heller ikke nødvendigvis er forbundet med en nomadisk livsstil.⁸ Sigøjnere opfattes i vid udstrækning som et 'vandrende folk' på trods af, at de alt overvejende er fastboende. Dette har konsekvenser for deres livsmuligheder i og med, at den europæiske virkelighed er præget af et nationalt defineret landskab, hvor entydigt tilhør er et normalitetskrav. Dette er blot et af de elementer, der indgår i den eksklusion, som romaer er udsat for, og som går igen i analyser af deres vilkår i Europa i dag.⁹

Historisk er sigøjnere en forfulgt minoritet i Europa, og henvisningen til en etnisk identitet som sigøjner udgør her et tveægget sværd. Ideen om, at sigøjnere udgør et folk med fælles kultur og oprindelse, er historisk forbundet med opkomsten af nationalstaten og den dermed forbundne idé om 'folket', dvs. en forståelse, hvor 'folket' defineres ved fælles historie, sprog og kultur. Denne parallelle forståelse af det nationale og det etniske er et vigtigt element i den kamp for rettigheder, som blandt andet har ført til, at sigøjnere er blevet anerkendt som nationalt mindretal i flere europæiske lande. Bagsiden er imidlertid, at når man henviser til en særlig kultur som argument for rettigheder, så bidrager man samtidig til at fastholde kulturelle stereotyper, som kan virke diskriminerende.

Lige som andre etniske kategorier er også kategorien 'sigøjner' en fleksibel størrelse, og i den udstrækning, sigøjnere i dag opfatter sig selv og opfattes som etnisk gruppe, handler det derfor mindre om oprindelse end om nutidige kategoriseringer og identifikationer. Disse er historisk produceret, men de kan ikke føres tilbage til en oprindelig gruppe med tilhørende kultur. Fordi det at være

sigøjner ikke er forbundet med et bestemt statsborgerskab eller andre former for entydig registrering, veksler det anslåede antal sigøjnere i forskellige europæiske lande, afhængig af sammenhængen og af hvilke konsekvenser det, at antage en identitet som sigøjner, har i den konkrete sammenhæng.

Den fri bevægelighed

Mediedækningen i Danmark i sommeren 2010 viste fra begyndelsen to væsensforskellige måder at forholde sig til 'sigøjnerproblemet' på. Nando Sigona (2005: 742) påpeger, at betegnelsen 'sigøjnerproblemet' er flertydig: Drejer det sig om de problemer, som 'sigøjnerne' står over for, eller drejer det sig om det problem, som de udgør for dem, der omtaler problemet? Er der med andre ord tale om et socialt problem eller et styringsproblem?

Op til udvisningen var det romaerne som problem for 'os' – som et ordensproblem (de svinede og stjal) og som et styringsproblem (politiet var magtesløse) – der dominerende mediedækningen. Nogle beskrivelser trak direkte på fordomme om sigøjnere – og brugte denne betegnelse. For eksempel kunne man på ekstrabladet.dk finde små videoklip af forladte lejre under overskrifter som 'så ulækkert boede sigøjnerne'.¹⁰ EUs regler om fri bevægelighed blev i denne sammenhæng omtalt som årsag til problemet, og det, der blev efterspurgt, var en 'løsning' i form af en fjernelse af de problematiske grupper – ikke i form af en fjernelse af disse gruppers problem. Ikke alle fokuserede dog udelukkende på styringsproblemet. Især efter udvisningerne blev det dominerende billede i medierne hurtigt et dobbelt fokus på romaerne som *både* styringsproblem og socialt problem i form af et fokus på den fattigdom, som bragte romaerne her til, og de problemer i form af diskrimination, fordomme og udelukkelse fra herberger og anden hjælp, som de oplevede.

Ifølge styringsoptikken var romaernes EU-borgerskab alene en forhindring for styring. Problemet var her, at EUs regler om arbejdskraftens fri bevægelighed blev udnyttet af kriminelle elementer, som ikke var interesseret i at arbejde. Der er altså nogle typer af borgere og dermed også nogle former for mobilitet, der er mere velsete end andre. Aftalerne om arbejdskraftens fri bevægelighed forudsætter, at den mobile arbejdskraft kan tilbyde noget, som er efterspurgt i modtagerlandene. De forudsætter altså, at arbejdskraften er mobil på de rigtige måder, dvs. på måder, som kan

rummes indenfor de europæiske staters økonomiske organisering. "Vi har et indre marked for arbejdstagere, vi har jo ikke et indre marked for folk der vil tigge eller tyvebander og den slags ting".¹¹

De romaer, som midlertidigt eller permanent har slået sig ned omkring de vesteuropæiske storbyer, og som er blevet udsat for udvisninger i større målestok, udgør skoleeksempler på Zygmunt Baumans (1999) teori om globaliseringens konsekvenser i form af produktionen af to væsensforskellige mobile klasser: på den ene side en elite, som bevæger sig frit på tværs af grænser, og på den anden side en klasse af vagabonder – af overflødiggjorte og uvelkomne migranter, som kastes hid og did i deres forsøg på at skabe sig et bedre liv og som må gribe de muligheder, der åbner sig, men som ikke selv kan bestemme, hvorhen rejsen går.

Romaerne overskrider imidlertid denne skelnen, fordi de på ét centralt punkt afviger fra den typiske fattige og uønskede migrant. EUs grænser fungerer som 'sorteringssted' mellem ønskede og uønskede tilrejsende og gør det muligt at ignorere de uønskede, så længe de ikke når ind over grænserne til Europa. I kraft af, at de er europæiske borgere, har romaerne en uafviselig juridisk eksistens, som gør dem væsentligt sværere at afvise end andre migranter.¹² De befinder sig på grænsen mellem to kategorier af migranter: på den ene side den legitime, velkomne unionsborger, som er kulturelt genkendelig og besidder de rigtige kvalifikationer, og på den anden side den fattige, kulturelt fremmedartede og uvelkomne 3. verdensmigrant. Romaerne er 'upassende' europæere, fordi de er mobile på den forkerte måde. Dermed viser de ikke blot grænseløshedens grænser, men også omridset af den 'ideelle unionsborger'.

Romaernes 'forkerte' mobilitet blev i debatten dog ikke kun koblet til spørgsmål om manglende kompetencer og ulovligt ophold. Sigøjnermytologien spillede også i høj grad med.

Etnificering og nomadificering

Tilhængerne af udvisningerne afviste beskyldningerne for racisme som fuldkommen grundløse og forsvarede udvisningerne med, at personer, som opholder sig ulovligt, kan udvises. Som justitsminister Lars Barfoed formulerede det: "Hvis vi ikke sørger for at sende dem hjem, viser vi, at Danmark er et sted, hvor man bare kan campere rundt omkring i parker og forladte bygninger".¹³

Det var altså individernes kriminelle handlinger, som gav anledning til udvisningerne, ikke deres etnicitet.

Argumentationen for udvisningerne blev imidlertid ofte ledsaget af forklaringer, som trak mere på historiske stereotyper om sigøjnere end på de berørte romaers opførsel. Venstres retspolitiske ordfører Kim Andersen udtalte således, at det drejede sig om "et folk der er kommet hertil som... for mange mange år siden... og som har indisk blod i årene, og som er jo et nomadefolk, og som i høj grad lever om natten, og som ikke er interesseret i at tilpasse sig et velfærdsamfund og et retssamfunds normer. De... selvom vi tilbød dem forskellige kurser og arbejdsmarkedsindsikning og hvad ved jeg, vi kunne finde på, så var de jo ikke interesseret i det".¹⁴

Mere generelt kan man konstatere, at de udviste blev omtalt ved etnicitet frem for nationalitet, uden at relevansen af etniciteten blev begrundet. Inspireret af Michael Billigs (1995) begreb om 'banal nationalisme', kan man sige, at der var tale om en 'banal etnificering', fordi romaernes etniske tilhørsforhold blev en del af grundfortællingen om problemets karakter, netop i kraft af at den optrådte som en upåfaldende konstatering i sammenhænge, som fremstod som neutrale nyhedsrapporteringer.

Det samme gælder i nogen grad fortællingen om det vandrende folk. Denne fortælling havde to væsensforskellige funktioner i mediernes dækning. Den første var eksplicit, som når Naser Khader (MF, K) udtalte, at "Romaer er ikke en fastboende minoritet. De er 'nomader', som slår sig ned forskellige steder og ikke slår rødder i generationer".¹⁵ Denne fortælling fandtes også i forbindelse med kritikken af udvisningerne: "Romaernes livsform er anderledes. De er nomader, og dem og andre rejsende folk er der mindre og mindre plads til i vores tætte og friserede velfærdssamfund".¹⁶

Den anden var i form af en 'banal nomadificering', som f.eks. optrådte i avisernes 'faktabokse', hvor det blev noteret, at romaer er eller oprindeligt var et nomadefolk, der er udvandret fra Indien. Det nomadiske blev altså ikke nødvendigvis brugt som forklaring på nutidens problemer. Til tider blev det endda direkte afvist i form af en påpegning af, at de fleste romaer i dag er fastboende. Men det blev gjort relevant som baggrundsviden på linje med oplysningen om, at romaerne har været forfulgt i Europa i århundreder, og at flere hundrede tusind blev myrdet i nazisternes koncentrationslejre.

Nomadefortællingen var imidlertid også til stede som klangbund i en mere subtil forstand, særligt i beretninger om romaernes 'lejre'. I Danmark eksisterer der ikke permanente eller semi-permanente lejre, beboet af romaer, sådan som der gør i andre europæiske lande. I Danmark har 'lejrene' været begrænset til små grupperes særdeles midlertidige ophold på Amager Fælled og andre uautoriserede steder. Ikke desto mindre trak omtalen af lejrene på den historiske fortælling om det vandrende folk, bestående af tyve og plattenslagere – som i ekstrabladet.dks farverige beretning om, hvordan man måtte trænge igennem buskadset for at finde frem til lejrene, som gang på gang viste sig at være forladte, således at man kun fandt skidt og møg og efterladte effekter, som ledte tanker hen på tyvekoster.¹⁷ Sådanne beretninger reflekterer – tilsigtet eller ej – den mytologiske fremstilling af et folk, som ikke kan fastholdes, og som lever og bevæger sig efter deres egne regler.

Det er et velkendt dilemma, at man ikke kan tilbagevise fordomme uden at gentage dem. Styrken i fortællingen om det nomadiske og andre stereotyper fremgår således ikke blot af de sammenhænge, hvor de blev fremført som forklaringer på romaernes adfærd eller som begrundelse for den førte politik. Både den journalistik, der var eksplicit kritisk og den, der var tilstræbt neutral, illustrerer styrken i fortællingen – dels i form af det journalistiske arbejde, som gik med at mane stereotyperne i jorden, og dels i form af de oplysninger, der blev behandlet som relevante. Den omfattende reference til – og gøren op med – fordomme peger dermed på den plads, romaerne indtager i den offentlige betydningsdannelse.

Den sedentaristiske metafysik

Nomadefortællingens vedholdenhed placerer romaerne i konflikt med den anden globale fortælling, jeg vil fokusere på: fortællingen om den naturlige sammenhæng mellem identitet og sted. Denne fortælling er knyttet til ideen om nationen og det 19. århundredes Europas nationalromantiske ideer om 'folket' og 'folkekarakteren'.

Romaernes position som 'vandrende folk' i Europa er ambivalent forbundet med denne fortælling. Nutidens romaer lever med det paradoks, at de opfattes og i nogen grad også opfatter sig selv som 'folk' i overensstemmelse med den nationale logik, og denne opfattelse er ikke tilfældig set i relation til nationalstatens historie, men et produkt af denne. Samtidig falder de imidlertid igennem i

forhold til denne logik på grund af fortællingen om det nomadiske. Som Kim Andersen (MF, V) formulerede det: "... de er et nomadefolk. De, de har ikke en national selvfølelse, som de fleste borgere i EU trods alt har".¹⁸ Ifølge Nikolaj Bang (K), gør det ønsket om anerkendelse som nationalt mindretal absurd, fordi "en befolkningsgruppe med egen kultur og normer, som ligefrem bryder sig af *ikke* at være en del af et land eller et samfund, og som tilsyneladende slet ikke ønsker at være statsborgere, måske nok ikke falder ind under betegnelsen 'nationalt mindretal'".¹⁹

At det kun er en mindre del af romaerne, der er eller har været nomader, og at disse ofte har været det mindre af lyst eller kulturel tilbøjelighed end af nød, mindsker ikke i sig selv styrken af fortællingen om det vandrende folk. Dermed udfordrer romaerne i kraft af selve deres eksistens – som den kommer til syne i denne fortælling – den nationale idé om overensstemmelse mellem identitet og sted. Sammen med jøderne har de begået "the unforgettable and hence unforgivable sin of the late entry" (Bauman 1991: 59): Når nationen hviler på en fortælling om at have eksisteret 'altid', så udgør vandrende folk en udfordring og en trussel mod selve grundlaget for nationen.

Når Liisa Malkki kalder fortællingen om sammenhængen mellem identitet og sted for 'den sedentaristiske metafysik', peger hun på den status af omfattende verdensforståelse, som ideen om den naturlige bofasthed har fået. Samtidig understreger Malkki, at sedentarismens forbundethed med den nationale forestilling om homogene folk med fælles kultur indebærer, at forestillingen om at 'høre til' ikke blot har en fysisk side – et 'sted'. Den har også en kulturel side, således at kultur, sted og identitet forventes at være forbundet. Det kalder hun 'den nationale tingenes orden'. Det er selvfølgeligheden i denne 'orden', der udgør dens styrke, og det er denne selvfølgelighed, banaliseringen – og dermed selvfølgeliggørelsen – af det nomadiske kolliderer med i romaernes tilfælde. Når 'vi ved' at det naturlige er at høre til et sted, samtidig med at 'vi ved' at romaerne er karakteriseret ved netop *ikke* at høre til, så er de udpeget som problem allerede forud for deres handlinger.

Malkki har udforsket konsekvenserne af denne metafysik for mennesker, der ikke passer ind i billedet – såsom flygtninge og nomader. Hun pointerer blandt andet den konsekvens, at mennesker, der ikke er det sted, hvor de burde være ifølge den seden-

taristiske metafysik – eller mennesker, som slet ikke kan gøre krav på at 'høre til' et sted, kan man tilføje – patologiseres. I bedste fald opfattes de som syge eller potentielt psykologisk truede. I værste fald opfattes de som en trussel.

Som indrejseforbuddene vidner om, så var de meget beskedne 'lejre', som de udviste romaer beboede, nok til at skabe et billede af en nødsituation, som krævede særlige foranstaltninger. Selv i Danmark, hvor de erfarede problemer begrænsede sig til noget svineri og nogle formodede småtyverier, blev romaerne objekt for en sikkerhedsliggørelse (Wæver 1995), idet deres tilstedeværelse blev artikuleret som et sikkerhedsproblem, som retfærdiggjorde en særlig resolut handlekraft. Sigøjnermytologiens fortælling om den selvvalgte marginale eksistens, det nomadiske og det flygtige liv i uhygiejniske lejre, som desuden forbindes med kriminalitet og anden dubiøs adfærd, bidrager altså til i særlig grad at gøre romaer til objekt for en fysisk eksklusion, såvel som for en diskursiv Andetgørelse, som nemt kan radikaliseres i en fremstilling af dem som en trussel for samfundet og dermed fungere som argument for særforanstaltninger og nødværge – "der skal ikke være nogen blødsødenhed," som Lars Barfoed formulerede det forud for udvisningerne.²⁰

Romaerne på fælleden blev muligvis ikke udvist *fordi* de var romaer, men henvisningen til, at de var netop romaer, var heller ikke en uskyldig og neutral konstatering. Analysen viser, på hvilke måder 'roma' fungerer som kulturelt tegn i og med, at fortællingen om 'det vandrende folk' gives forklaringskraft uafhængigt af, om de berørte menneskers livsform eller selvforståelse understøtter fortællingen. De 23 udviste rumænske borgeres 'forkerte' mobilitet blev fortolket i lyset af sigøjnermytologien, som bandt dem til nomadefortællingen og dermed installerede en kulturel forklaring, som tolkningen af de konkrete problemer med fattigdom, udstødelse, hjemløshed og kriminalitet blev filtreret igennem. Som kulturelt tegn blev de dermed placeret i et krydspunkt mellem to globale fortællinger uden at kunne passes ind i den ene eller den anden.

Noter

- 1 Udlændingesservice 2010
- 2 Citeret fra Kongstad 2010

- 3 Klagen kan ses på: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=3675>
- 4 Helle Jacobsen, kampagneleder i Amnesty International. Deadline 2010
- 5 De mest almindelige undtagelser fra den generelle brug af oprindelsesland ved omtalen af tilrejsende er at henvise til religion (når det er muslimer) eller til bredere regionale betegnelser som 'østeuropæere'. Disse betegnelser fungerer, ligesom betegnelsen 'roma', som kulturelle tegn, der samler sæt af – ofte problematiske – betydnin-ger
- 6 'Gypsy Studies'
- 7 Betegnelserne veksler fra sprog til sprog, og det samme gør de bibe-tydninger, der forbindes med betegnelserne. Desuden er det ikke alle grupper af dem, vi kalder 'romaer', der selv opfatter sig som del af samme folk
- 8 Af kritisk historisk forskning i Gypsy Studies bør især nævnes Wil-lems 1997, Lucassen et al. 1998 og Mayall 2004
- 9 Se f.eks. Kabachnik 2009 og 2010, Sigona 2003 og 2005 og Tileaga 2006
- 10 Søgaard 2010
- 11 Morten Messerschmidt, MEP, DF. Deadline 2010
- 12 Borgere fra Rumænien og Bulgarien er dog underlagt undtagelses-bestemmelser, som betyder, at de lettere kan udvises end andre EU-borgere
- 13 Ifølge Ledende artikel, Information 2010
- 14 P1 debat 2010
- 15 Citeret i Broberg 2010
- 16 Ledende artikel. Politiken 2010
- 17 Andersen 2010
- 18 P1 debat 2010
- 19 Bang 2010
- 20 Ifølge Thomsen 2010

Referencer

- Andersen, H. S., og F. Wallberg**, Videoklip til, Kommunen: Vi kan hegne fælleden ind. *Ekstrabladet.dk*, 20. maj 2010. <http://ekstrabladet.dk/112/article1349496.ece>.
- Bang, N.**, Romaer. <http://x-bang.dk/> 2010.
- Bauman Z.**, *Globalisering. De menneskelige konsekvenser*. Gyldning: Hans Reitzels Forlag, 1999.
- Bauman, Z.**, *Modernity and ambivalence*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1991.
- Billig, M.**, *Banal Nationalism*. London: Sage, 1995.
- Broberg, M. B.**, Forslag: Gør sigøjnere til nationalt mindretal. *Jyllands-Posten* 22. juli 2010.
- Deadline* 22.30, DR2 8. juli 2010.
- Kabachnik, P.**, To choose, fix, or ignore culture? The cultural politics of Gypsy and Traveler mobility in England, *Social & Cultural Geography*, 10(4) 2009.
- Kabachnik, P.**, Place Invaders: Constructing the Nomadic Threat in England, *The Geographical Review*, 100(1) 2010.
- Kongstad, J.**, EU: Franske udvisninger er en skændsel. *Jyllands-Posten*, 15. sept., 2010.
- Ledende artikel, *Information*, 30. August 2010.
- Ledende artikel, *Politiken*, 9. Juli 2010.
- Lucassen, L.**, et al., *Gypsies and Other Itinerant Groups. A Socio-Historical Approach*. Basingstoke: Macmillan, 1998.
- Malkki, L.**, National Geographic: The Rooting of Peoples and the Territorialization of National Identity Among Scholars and Refugees, *Cultural Anthropology*, 7(1) 1992.
- Mayall, D.**, *Gypsy Identities 1500-2000. From Egyptians and Moonmen to the Ethnic Romany*. London: Routledge, 2004.
- P1 debat*, Danmarks Radio P1, 8. juli 2010.
- Sigona, N.**, How Can a 'Nomad' be a 'Refugee'?: Kosovo Roma and Labelling Policy in Italy, *Sociology*, 37(1) 2003.
- Sigona, N.**, Locating 'The Gypsy Problem'. The Roma in Italy: Stereotyping, Labelling and 'Nomad Camps', *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31(4) 2005
- Søgaard, J.**, Amager: Så ulækkert boede sigøjnerne, *Ekstrabladet.dk*, 6. juli 2010: <http://ekstrabladet.tv/nyheder/112/article1373753.ece> .

- Thomsen, C. B.**, København vil af med romaerne, *Politiken*, 6. juli 2010.
- Tileaga, C.**, Representing the 'Other': A Discursive Analysis of Prejudice and Moral Exclusion in Talk about Romanies, *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 16(1) 2006
- Udlændingetjeneste*, Pressemeldelse 7. juli 2010. <http://www.nyidanmark.dk/da-dk/nyheder/nyheder/udlaendingeservice/2010/juli/us-afviser-23-romaer.htm>.
- Willems, W.**, *In Search of the True Gypsy: From Enlightenment to Final Solution*. London: Frank Cass, 1997.
- Wæver, O.**, Securitization and Desecuritization. In: R. D. Lipschutz, ed. *On Security*. New York: Columbia University Press, 1995.